

Vastaanottaja

Lapuan kaupunginhallitus

Muutoksenhaunalainen päätös

Lapuan kaupunginvaltuusto, 18.3.2024, § 20

Valittaja

Nurkkakivi r.y.

Lausunto- ja asiakirjapyyntö

Hallinto-oikeus pyytää kaupunginhallitusta antamaan oheisen valituksen johdosta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 42 §:n mukaisen lausunnon sekä liittämään oheen valituksenalaisen päätöksen perusteena olevat asiakirjat.

Lausunto ja asiakirjat pyydetään toimittamaan hallinto-oikeuteen **5.6.2024 mennessä**.

Kaikki asiakirjat tulee toimittaa Vaasan hallinto-oikeuteen ensisijaisesti sähköisenä (vaasa.hao@oikeus.fi) tai toissijaisesti postitse. Salassa pidettävät ja arkaluontoiset asiakirjat sekä suuret asiakirjalähetykset tulee toimittaa oikeusministeriön turvapostilla (<https://turvaviesti.om.fi/>).

Milla Masar

lainkäyttösihteeri

029 56 42775

Liitteet

Nurkkaivi r.y.:n valitus 7.4.2024 liitteineen

Tuomioistuimen yhteystiedot

Vaasan hallinto-oikeus
Korsholmanpuistikko 43, 4 krs (PL 204), 65101 Vaasa
Sähköposti: vaasa.hao@oikeus.fi
Puh.: 029 56 42780

Hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelu:
<https://asiointi.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet/#/>

Henkilötietojen käsittelyyn ja tietosuojaan liittyvät tiedot ovat saatavilla:
<https://oikeus.fi/hallintooikeudet/vaasanhallinto-oikeus/fi/>

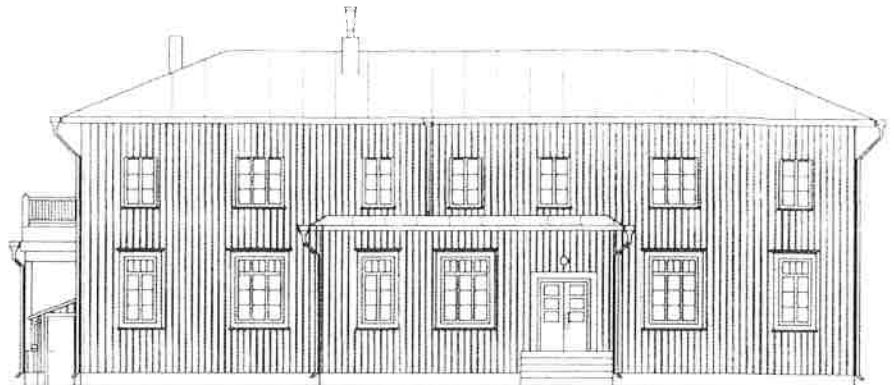
NURKKAKIVI R.Y.
c/o Risto Jalava
Tikantie 9, 62100 Lapua
jalava.risto@hotmail.com

VALITUS

7.4.2024

1 (15)

Vaasan hallinto-oikeus
PL 204
65101 VAASA

Ruokalan eteläinen julkisivu

Lapuan kaupunginvaltuuston päätös 18.3.2024 §20 LAPDno-2023-77
§ 20 ASEMAKAAVAN MUUTOS / 8. LIUHTARIN KAUPUNGINOSA, OSAKORTTELI 843 /
VANHAN PAUKUN ALUE, 2. VAIHE

Nurkkakivi r.y. valittaa Lapuan kaupunginvaltuuston päätöksestä § 20
18.3.2024 LAPDno-2023-77 (liite 1) ja pyytää, että Vaasan hallinto-oikeus
kumoo päätöksen.

Asemakaavanmuutoksen ydinsisällön kuvaus

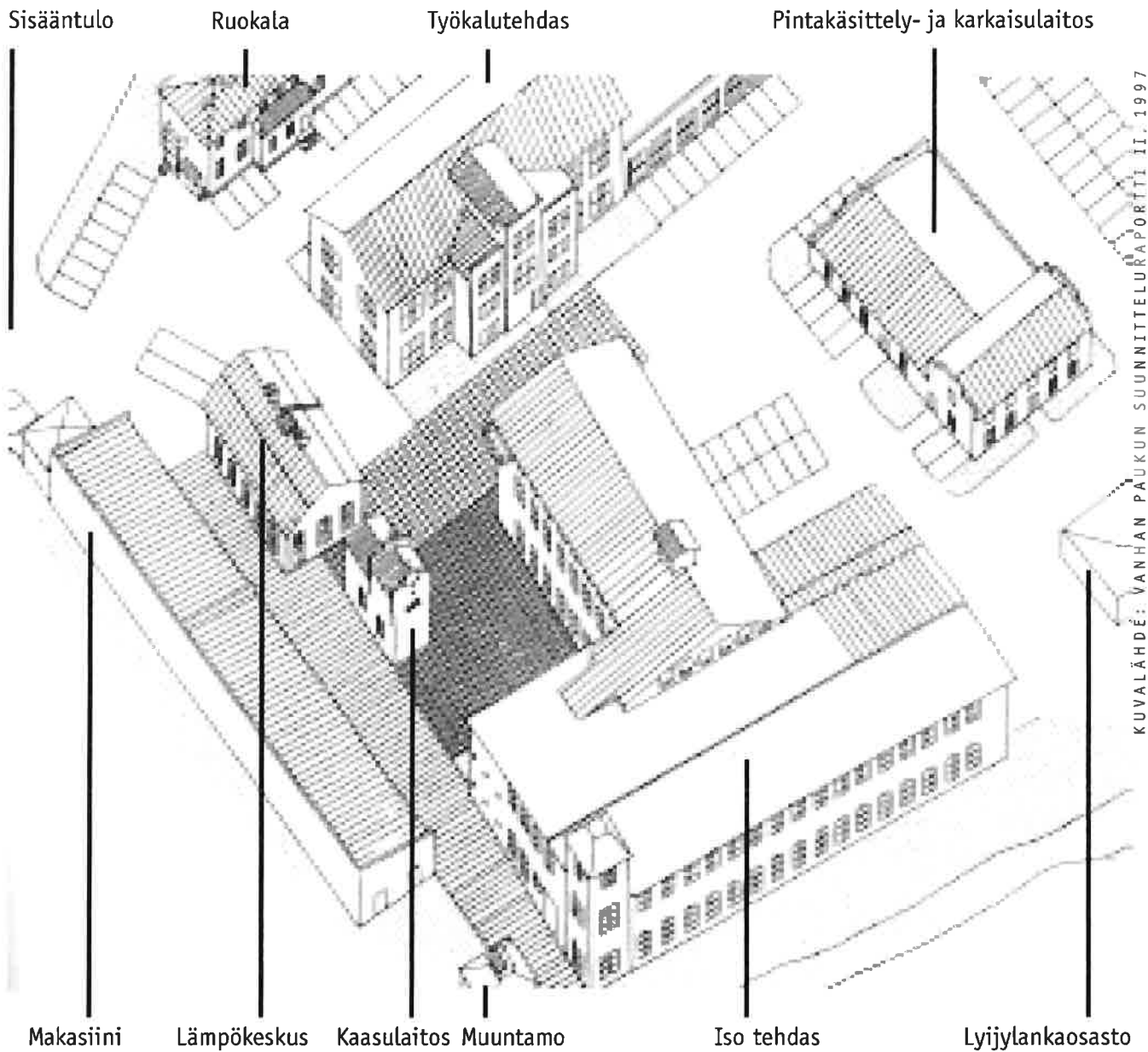
Asemakaavassa on kysymys entisen Lapuan Patruunatehtaan Ruokala-rakennuksen suojelun peruuttamisesta. Rakennuksen suojelumerkintä ja rakennusala on asemakaavanmuutoksessa poistettu. Rakennus on tarkoitus purkaa. Sen tilalle on merkitty paikoitusalue.

Lapuan kaupunki haki syksyllä 2015 Etelä-Pohjanmaan ELY-keskukselta poikkeamislupaa asemakaavamääräyksestä voidakseen purkaa Ruokalan. Maaliskuussa 2016 antamassaan päätöksessä ELY-keskus toteaa, että kyse on valtakunnallisesti arvokkaan rakennetun ympäristön alueella sijaitsevasta kulttuurihistoriallisesti arvokkaasta rakennuksesta, jonka suojeluarvojen selvittäminen ja mahdolliset toimenpiteet joko rakennuksen säilyttämiseksi tai purkamiseksi on hoidettava kaavoitusmenettelyn kautta.

Ilman ELY-keskuksen päätöstä Lapuan kaupunki tuskin olisi pannut asemakaavanmuutosta vireille. Vuoden 2009 asemakaavaa ei voida pitää kulttuuriympäristön arvojen ja suojelun osalta vanhentuneena.

Ruokalan kuvaus

Kaksikerroksisen rankorakenteisen asuin- ja ruokalarakennuksen on suunnitellut arkkitehti Onni Tarjanne, jonka tunnetuin työ on Kansallisteatteri. Patruunatehtaan ruokala edustaa tyylisuunnaltaan 1920-luvun klassismia. Rakennus otettiin käyttöön vuonna 1925 ja se edusti rankorakenteisena rakennusaikanaan uutta suuntausta, sillä hirsi säilyi puutalojen pääasiallisena rakennusmateriaalina 1940-luvulle asti. Rankorakenteiset talot yleistyivät vasta toisen maailmansodan jälkeisen jälleenrakennuskauden aikana.

ILLUSTRATIO LAPUAN VANHAN PAUKUN YDINALUEESTA

Lapuan kaupungin teknisen keskuksen kaavoitus- ja suunnitteluosasto jakoi patruunatehtaan 32 rakennusta käsittävän rakennuskannan kolmeen miljööarvoluokkaan vuonna 1993. Lyijylankaosastoa ja työkalutehtaan matalaa laajennusosaa lukuunottamatta kaikki kuvassa näkyvät rakennukset kuuluvat kulttuurihistoriallisten arvojen ja miljööarvojen osalta korkeimpaan luokkaan AI.

Rakennus on suunniteltu alun perin Patruunatehtaan ruokalaksi ja se on ollut siinä käytössä suurimman osan käyttöhistoriaansa. Alakerrassa on ruokasali, keittiö sekä pienempiä huoneita. Yläkerrassa on pienempiä huoneita, jotka ovat olleet alun perin mm. lääkärin ja terveyssisaren huoneita sekä vieras-huoneita. Rakennuksen siirryttyä kaupungin omistukseen tilat ovat olleet mm. nuorisotiloina ja harjoitustiloina.

Museoviraston mukaan *“Lapuan patruunatehtaan (‘Vanhan Paukun’) kulttuuri-historiallinen arvo liittyy ensi sijassa alueen rakennusten muodostamaan maisemalliseen ja toiminnalliseen kokonaisuuteen. Kokonaisuutena alueella on rakennussuojelulain 3 §:n tarkoittamaa valtakunnallista merkitystä.”* (liite 4)

Ruokala on siis valtakunnallisesti merkittävän kokonaisuuden olennainen osa sekä maisemallisesti että historiallisesti ja sosiaalisesti. Museoviraston lausunnossa rakennuksen merkitystä luonnehditaan seuraavasti:

“Kadun varrella, alueen pääsisäänkäynnin tuntumassa sijaitseva ruokalarakennus on maisemallinen portti tultaessa alueelle ja kytkee patruunatehtaan Lapuan muuhun kaupunkirakenteeseen. Tehtaan vanhimpaan rakennuskantaan kuuluva ruokala tuo varsinaisten tuotantorakennusten rinnalle myös tehtaan työntekijöiden elämän ja sosiaaliset olot.” (liite 4)

Valitusperusteet

Asemakaava on maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n 1 ja 2 momentin, MRL 24 §:n 2 momentin, MRL 54 §:n 2 momentin ja MRL 118 §:n vastainen,

– sillä asemakaava rikkoo sitä asemakaavan sisältövaatimusta vastaan, että rakennettua ympäristöä ja luonnonympäristöä tulee vaalia eikä niihin liittyviä erityisiä arvoja saa hävittää; MRL 54 § 2 momentti

– sillä asemakaava rikkoo sitä MRL:n määräystä vastaan, että rakennuksen tai sen osan purkamisessa on huolehdittava siitä, ettei historiallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaita rakennuksia tai kaupunkikuvaa turmella; MRL 118§,

- sillä asemakaava on ristiriidassa MRL 24 §:n 2 momentin kanssa, koska valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskeva valtioneuvoston 14.12.2017 tekemä ja 1.4.2018 voimaan tullut päätös edellyttää, että valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta huolehditaan. Tämä on maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n mukaan otettava huomioon valtion viranomaisten toiminnassa, maakunnan suunnittelussa ja muussa alueidenkäytön suunnittelussa. (liite 5, *Valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen huomioon ottaminen kaavoituksessa ja lupamenettelyssä*)

– sillä siinä ei ole riittävässä määrin selvitetty suunnitelman ja sen vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutuksia, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset; MRL 9 §:n momentit 1 ja 2.

Perustelemme valitusta seuraavilla sivuilla joiltakin osin yksityiskohtaisesti.

1) Selvitysten puuttumisesta ja puutteellisuudesta

Ruokalan purkamisen köyhdyttävä vaikutus Vanhan Paukun valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön historialliseen eheyteen ja autenttisuuteen todetaan asemakaavanmuutoksen asiakirjoissa, mutta kielteistä vaikutusta pidetään merkitykseltään niin vähäisenä, että selvitystä on siltä osin pidettävä pahasti puutteellisena tai vinoutuneena.

Selvityksin ei ole osoitettu, että rakennukselle ei voitaisi löytää sellaista teknisesti ja taloudellisesti toteuttamiskelpoista uutta käyttötarkoitusta, joka mahdollistaisi rakennuksen ottamisen käyttöön.

Selvitetty ei ole myöskään sitä vaihtoehtoa, että rakennuksen käyttöön ottamista helpotettaisiin lieventämällä sokkeloisen yläkerran sisätiloja koskevaa suojelumääräystä, mikä saattaisi edistää uuden käyttötarkoituksen löytämistä.

On jätetty selvittämättä poikkeuksellisen vaativan tehtävän edellyttämällä ammattipätevyydellä ja asiantuntemuksella, missä kunnossa rakennus on, ja miten rakennus voitaisiin kunnostaa säilyttävällä otteella. Koska rakennuksen huonoksi todetulla kunnolla on suojelumääräyksen poistamisen perusteluissa aivan ratkaiseva osa, on tehtyjen selvitysten teettäminen tehtävän vaatimukseen nähden vajavaisella ammattipätevyydellä erittäin vakava puute. Se vastaa selvitysten tekemättä jättämistä.

Kuntotutkinus ja sen johtopäätökset ovat vastauksia niiden tilaajan, Lapuan kaupungin, pyrkimykseen, joka on purkamisluvan saaminen. Kaupungin tahtotila on ollut julkista tietoa vuodesta 2000 lähtien. Edes alustavaa korjaussuunnitelmaa ei ole hankittu sellaiselta arkkitehdilta, joka täyttää ympäristöministeriön kelpoisuusvaatimukset poikkeuksellisen vaativaan suunnittelutehtävään (liite 6, *Ympäristöministeriön ohje rakennusten suunnittelijoiden kelpoisuudesta, YM2/601/2015*). Suojellun rakennuksen korjaussuunnitelman laatiminen ja korjaaminen ovat aina poikkeuksellisen vaativia tehtäviä.

Asemakaavan muutoshanke on edennyt sen varassa, että alueellinen vastuumuseo näytti sille vihreää valoa vuonna 2019. Olemme hämmästelleet sitä, että museo asiantuntijaviraston ei ole kyseenalaistanut kuntoselvityksen johtopäätöksiä. Onko mahdollisesti kyse siitä, että asiantuntijaorganisaatiolla ei ole ollut käytössään tässä nimenomaisessa tapauksessa välttämättä tarvittavaa asiantuntemusta?

2) Ruokalan suojelumerkinnän poistamiselle ei ole oikeudellista perustetta

Asemakaavanmuutoksen selostuksessa Ruokalan suojelun peruuttamistarvetta perustellaan kolmella seikalla:

- sillä että kaupunki ei löydä rakennukselle sopivaa käyttöä,
- sillä että rakennuksen kunnostaminen on haastavaa, koska rakennus

kaupungin käsityksen mukaan on lähes tai kokonaan korjauskelvoton, ja – sillä että kunnostaminen vaatisi kaupungin käsityksen mukaan lähes kaikkien rakennusosien vaihtamisen, *"jolloin rakennus olisi korjauksen jälkeen suurelta osin kopio alkuperäisestä ilman rakennushistoriallista autenttisuutta"*. (liite 3, asemakaavanmuutoksen selostus s. 19)

Nurkkakivi ry:n käsityksen mukaan Ruokalalla on suojeluarvoa niin kauan kuin rakennus on pystyssä, joten suojelumerkintää ei voida poistaa ilman oikeudellista perustetta. Seuraavassa käymme läpi suojelumerkinnän poistamiselle asemakaavanmuutoksen selostuksessa esitetyt perustelut.

Rakennuksen uudesta käytöstä

Lainaus voimassa olevan asemakaavan asemakaavaselostuksesta: *"Arvoisekseen kunnostettuna rakennus soveltuu hyvin esim. kulttuurikeskuksen kokonaisuuteen liittyviksi myymälä-, toimisto-, kokoontumis- ja miksei osin harrastetiloiksikin."* (liite 7, s. 17.) Näin siis vuonna 2009.

Ruokalan nyt havaittu soveltumattomuus uuteen käyttöön tarkoittaa ilmeisesti vain sitä, että käyttötarkoituksia löytyisi, mutta kaupunki ei pidä rakennuksen korjaamista tarkoituksenmukaisena. Tarkoituksenmukaisuuden puuttuminen puolestaan tarkoittanee sitä, että rakennuksen korjauskustannukset eivät päättäjien mielestä ole tyydyttävässä suhteessa uuteen käyttötarkoitukseen. Korjauskustannusten ja uuden käyttötarkoituksen epätydyttäväksi katsottu suhde on hävittänyt kunnalta suojelumotivaation, mutta ei rakennukselta suojeluarvoa. Kunnan päätöksentekijöiden haluttomuus käyttää kaupungin varoja rakennuksen kunnostamiseen ei vie rakennukselta sen suojeluarvoa eikä se ole oikeudellinen peruste Ruokalan suojelumerkinnän poistamiselle asemakaavasta. On täysin mahdollista, että jokin myöhempi päättäjäpolvi pitää valtakunnallisesti merkittävän kulttuuriympäristön moni-ilmeisyyttä arvossa ja päättää kunnostaa myös Ruokalan.

Kunnostamisen haastavuudesta

Kun suojelupäätös vuonna 2009 tehtiin, Ruokalan uskottiin olevan hirsirakennus. Myöhemmin havaittiin, että se onkin rankorakenteinen. Suojelun kannalta on kuitenkin merkityksetöntä, onko kysymys hirsi- vai rankorakenteesta. Korjaaminen on tietysti erilaista, kun rankorakenteessa kantavat, jäykistävät ja eristävät elementit ovat erillisiä ja erilaisia, mutta hirsitalossa yhtä ja samaa, hirttä.

Rankorakenne pikemminkin lisää Ruokalan suojeluarvoa, sillä se oli 1920-luvulla varsin uudenaikainen rakennustapa. Rakennuksen suunnittelijalle Onni Tarjanteelle, joka siihen aikaan toimi Teknillisen korkeakoulun rakennusopin professorina ja rakennushallituksen pääjohtajana, uudenaikainen rankorakenne oli luonnollinen valinta. Uusiin insinöörimenetelmiin hän oli perehtynyt jo opiskellessaan Saksassa.

Kosteutta tasaavilta ominaisuuksiltaan luonnonmateriaaleilla eristetty ranko-

rakenne on hirsirakenteeseen verrattava. Ruokalan moitteeton ryhti vielä vuosikymmeniä kestäneen laiminlyönnin jälkeen on tästä hyvä todiste. Siksi ei tarvitse ihmetellä, että Ruokalaa on yleisesti pidetty hirsirakennuksena. Yhdistys pitääkin asemakaavanmuutoksen selostuksessa esitettyä käsitystä Ruokalan korjauskelvottomuudesta paikkansapitämättömänä. Jos rakennuksella on suojeluarvoa, ei huonokuntoisuus sitä hävitä. Esimerkiksi taidemuseoksi kunnostetussa Vanhan Paukun pintakäsittely- ja karkaisulaitoksessa suuri osa rakennusmateriaalista oli myrkyllisten raskasmetallijäämien takia korvattava uudella. Rakennuksella on edelleen suojelumerkintä myös valituksenalaisessa asemakaavan muutoksessa.

Korjauskelvottomuudella tarkoitettaneen asemakaavanselostuksessa tarkalleen ottaen sitä, että rakennus on kyllä korjaukelpoinen, mutta korjaaminen maksaisi enemmän kuin kunta on valmis hankkeeseen käyttämään. Suojeltujen rakennusten korjaamisessa pätevätyntyt asiantuntija ei suunnittelisi niin perinpohjaista uudelleenrakentamista kuin asemakaavanmuutoksen selostuksessa pidetään välttämättömänä. Väite korjauskelvottomuudesta ei pidä paikkaansa eikä se ole oikeudellinen peruste Ruokalan suojelumerkinnän poistamiselle.

Rakennushistoriallisen autenttisuuden väitetystä häviämisestä

Ruokalan alkuperäistä asua säästävä kunnostaminen tarkoittaa alkuperäisen tai sitä ominaisuuksiltaan vastaavan materiaalin sekä alkuperäisten työtapojen käyttämistä, mikä on täysin mahdollista. Vaikka kunnostaminen olisi tavanomaista laajempaa, Ruokala olisi edelleen olennainen osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä ja se kantaisi ja viestittäisi samoja arvoja kuin alkuperäinen. Korjattunakin Ruokala edustaisi edelleen yksinkertaista 20-luvun klassismia ja liittyisi alueen historialliseen jatkumoon alueen ainoana tehtaan työntekijöille tarkoitettuja palveluja varten pystytettyä rakennuksena.

Suojelluissa rakennuksissa on aina eri-ikäisiä rakenteita, milloin enemmän, milloin vähemmän. Näin on myös Lapuan Patruunatehtaan alueen suojeltujen rakennusten laita. Kulttuuritoimintojen ytimessä, Vanhan Paukun Isossa Tehtaassa, ja taidemuseoksi kunnostetussa entisessä pintakäsittely- ja karkaisulaitoksessa uusia rakennusosia on erityisen paljon.

Kaavaselostuksen mukaan rakennuksen korjaamisen tuloksena olisi *”kopio ilman rakennushistoriallista autenttisuutta”*, mikä kaavan laatijan mielestä oikeuttaa suojelumääräyksen poistamisen. Viranomaisneuvottelussa 7.9.2020 alueellisen vastuumuseon johtaja toteaa: *”Ruokalarakennuksen purkamisesta maakuntamuseo on antanut lausunnon, että uudistamisen jälkeen ei enää olisi kyse samasta rakennuksesta, joten rakennus voidaan purkaa.”* (liite 8)

Siihen käsitykseen, että kyse ei enää olisi samasta rakennuksesta, on todennäköisesti päädytty sen takia, että kuntotutkimuksen tehnyt konsulttiyritys on valinnut helpoimman ja yksinkertaisimman korjaustavan: perinpohjaisen

purkamisen ja uudelleenrakentamisen. Se on ymmärrettävää, koska tutkimuksen tekijällä ei ole suojellun rakennuksen konservointiin liittyvää kokemusta eikä koulutusta. Rakennuskonservaattorin ammattitaitoon kuuluvasta nöyrästä asenteesta yrityksessä ei ole kuultukaan. Vanhoja rakenteita säästävä korjaustapa vaatii erityiskokemusta ja erityistaitoja, joita harvalla rakentajalla on.

“Kopio ilman rakennushistoriallista autenttisuutta” -argumentti ei ole pätevä. Jos se olisi pätevä, koskisi rakennussuojelu ainoastaan sellaisia rakennuksia, jotka kaipaavat vain laajuudeltaan tavanomaista kunnostamista. Argumentti on kadun miehen korvissa hienolta ja uskottavalta kuulostava kvasisuojelufilosofinen veruke, jonka tehtävänä on esittää rakennuksen purkamiselle suojelunäkökulmasta katsoen hyväksyttävältä kuulostava peruste ja peittää näkyvistä tämän asemakaavan muutoshankkeen perimmäinen syy, joka on suojelumotiivin häviäminen.

Lapuan kaupungilta puuttui tahto suojella Ruokala asemakaavalla, kuten ilmenee rakennuksen purkamishankkeen historiasta. Kun kaupunki sittenkin päätti Ruokalan suojella, päätös tehtiin ainakin osaksi siitä syystä, että samaan asemakaavaan, alueen äärimmäiseen itäosaan, lisättyjen kahden 8-kerroksisen kerrostalon (liite 7, sivut 63 ja 64) rakennusala ja rakennusoikeus haluttiin saada lainvoimaisiksi viivytyksettä. Ruokalan jättäminen ilman suojelumerkintää olisi epäilemättä johtanut muutoksenhakuun.

“Kopio ilman rakennushistoriallista autenttisuutta” -argumentti ei ole oikeudellinen peruste Ruokalan suojelumerkinnän poistamiselle.

3) Viranomaislausunnot

Maakuntamuseon lausunto 18.3.2019

näyttää suojelumääräyksen poistamiselle vihreää valoa

“Ruokala-rakennuksesta on tehty vuonna 2014 kuntotutkimus, jossa se todettiin pahoin vaurioituneeksi ja sisäilmanlaadun näkökulmasta katsottuna haastavaksi kohteeksi. Museo on tutustunut ruokalarakennukseen 8.11.2018 järjestetyn katselmuksen yhteydessä. Tuolloin mm. talon rankorakenne tuli konkreettisesti esille. Sisällä muutamassa huoneessa seinää oli purettu muutamasta kohtaa, jolloin sahanpurutäytteinen seinärakenne tuli esiin.

Rakennusteknisessä kiinteistötutkimus ruokalarakennuksesta on tehty Drytec Oy Ab toimesta 2014. Sweco Rakennustekniikka Oy on antanut Vanhan Paukun ruokalarakennuksesta lausunnon 2015. Viimeksi mainitussa rakenteiden hyödyntäminen on tutkittu mahdollisissa korjaustoimenpiteissä. Yhteenvedossa todetaan, että kun esitetyt purkutoimenpiteet eri rakenneosissa on käyty läpi ”jää hyödynnettäväksi lähinnä vanhat perustukset, joiden kunto pitää tarkistaa ja tarvittaessa perustuksia tulee vahvistaa. Vanha sokkeli vahvistetaan mantteloinneilla. Vanha puurunko jää ulkoseinien ja vesikaton osalta pystyyn, joka sekin täytyy vahvistaa ja kunnostaa. Puurungon jäykistys tulee suunnitella ja toteuttaa huolella.”

Tehtyjen selvitysten ja katselmuksen perusteella museon näkemys on, että ruokalarakennuksen suojelu voidaan purkaa. Ruokalarakennuksen korjaaminen vaatii lähes kaikkien rakennusosien uusimista. Vain ikkunat esitetään kunnostettaviksi, kaikki muu tulee Swecon lausunnon mukaan uusiksi. Suojelun tarkoituksena on muunmuassa vanhojen arvokkaiden rakennusten autenttisuuden eli alkuperäisyyden säilyttäminen, joka ei tässä kohteessa tule enää toteutumaan. Museo toteaa kuitenkin, että ruokalarakennus on ollut oleellinen osa tehdasmiljöötä, mikä nyt tältä osin menetetään.

Ruokalarakennuksen purkaminen luo mahdollisuuden porttialueen uudelleen suunnittelemiseen, mikä tulee tehdä pietetillä, Vanhan Paukun muun rakennuskannan ja niihin liittyvien arvojen ehdoilla.” (liite 9)

Lausunnossa alueellinen vastuumuseo lanseeraa suojelufilosofisen käsityksensä, jonka mukaan suojellun rakennuksen suojeluarvo häviää, jos rakennusta kunnostetaan tavanomaista perusteellisemmin. Kuntotutkimusten johtopäätökset hyväksytään lausunnossa niitä hiukkaakaan kyseenalaistamatta, mikä selittynee parhaiten sillä, että kummallakaan lausunnon allekirjoittajista ei ole konservaaattorin teoreettista eikä käytännöllistä koulutusta (liite 15). Katselmuksessa 8.11.2018 museonjohtaja on omin silmin voinut todeta vain sen, että rakennus ei ole hirsi- vaan rankorakenteinen.

Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseon jatkajan
Seinäjoen museoiden lausunnot 2020 ja 2023

Viranomaisneuvottelussa 7.9.2020 museotoimenjohtaja muotoilee kantansa yhtään empimättä:

“Ruokalarakennuksen purkamisesta maakuntamuseo on antanut lausunnon, että uudistamisen jälkeen ei enää olisi kyse samasta rakennuksesta, joten rakennus voidaan purkaa. Purku aiheuttaa selkeästi muutosta, ensimmäinen rakennus alueelta poistuu, mutta näin joskus käy.” (liite 8)

Lausunto 5.11.2020 toteaa Ruokalasta näin:

“Kuntotutkimuksen mukaan rakennus on pahoin vaurioitunut. Korjaaminen tarkoittaisi käytännössä kaikkien rakennusosien vaihtamista, jolloin kyseessä olisi kopio ilman rakennushistoriallista autenttisuutta.” (liite 10)

Lausunto 11.12.2023 toteaa Ruokalasta näin:

“Museo puoltaa asemakaavamuutosta, jossa ruokalaan kohdistuva suojelumerkintä poistetaan. Tehtyjen selvitysten mukaan rakennuksen korjaamiselle ei ole edellytyksiä. Jos rakennus korjattaisiin, siitä tulisi uudisrakennuksena kopio entisestä rakennuksesta ilman historiaa. Ruokalana rakennusta ei tarvittaisi, eikä sille olisi käyttöä. Myöskään rakennuksen sijainti toisen sisääntuloportin vieressä ei puolla rakennuksen suojelua. Aivan liian lähellä Kauppakatua sijaitsevana rakennus estää kevyen liikenteen väylän rakentamisen.” (liite 11)

Tuoreessa lausunnossaan alueellinen vastuumuseo puoltaa Ruokalan suojelumerkinnän poistamista perustellen kantaansa uusin sanoin: *”Jos rakennus korjattaisiin, siitä tulisi uudisrakennuksena kopio entisestä rakennuksesta ilman historiaa”*. Vastuumuseon lisäperustelu, jonka mukaan Ruokala estää kevyen liikenteen väylän rakentamisen, on uusi ja yllättävä ja kysymyksiä herättävä, sillä ajotien varressa on iät ja ajat olleet jalkakäytävä kummallakin puolella, eikä asemakaavan selostuksessa saati tuoreessa liikennejärjestelysuunnitelmassa (liite 12) kaavailla jalkakäytäviin muutoksia.

Minkä takia lausunnon laatija on pitänyt tarpeellisenä etsiä lisäperusteluja museon vastuualueen ja käsillä olevan ydinkysymyksen ulkopuolelta? Onko kirjoittajan ajatteluun vaikuttanut se hämmentävä tilanne, johon hän on huomannut joutuneensa? Vastuumuseon kasvojen säilyttämiseksi täytyy pysyä museonjohtajan vuonna 2019 omaksumalla kannalla. Täytyy puoltaa suojelumerkinnän poistamista, vaikka Ruokalan purkaminen merkitsee valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön historiallisen ilmeen yksipuolistumista, kun alueen ainoa työntekijöiden sosiaaliseen elämään liittyvä rakennus häviää. Siinä tilanteessa lisäperustelut saattavat tuntua tarpeellisilta.

Etelä-Pohjanmaan liiton lausunto 8.12.2023

Lausunnossaan Etelä-Pohjanmaan liitto referoi asemakaavanmuutoksen laatimisesta vastaavan konsulttiyrityksen tekemää rakennushistoriallista selvitystä näin: *”Patruunatehtaan ruokala on osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä ja Ruokalan kunto on kuitenkin siinä määrin heikentynyt, että käyttökuntoiseksi korjaaminen edellyttäisi lähes kaikkien rakennusosien vaihtamisen.”* (liite 13)

Liitto ilmeisesti pitää selvitystä Ruokalan kunnan osalta riittävästi tosiasioita vastaavana ja hyväksyy vaikenemalla suojelumerkinnän poistamisen.

ELY-keskuksen lausunto 20.12.2023

Lausunnosta voi päätellä, että ELY-keskus on tyytyväinen tehtyihin selvityksiin ja hyväksyy Ruokalan suojelumerkinnän poistamisen,

”Asemakaavan tavoitteena on kehittää valtakunnallisesti arvokasta kulttuuriympäristöä. ELY-keskus on antanut asiasta lausunnon kaavamuutoksesta luonnosvaiheessa. Lausunto on otettu huomioon ehdotusta valmisteltaessa. Asemakaavan muutosehdotus perustuu kattaviin selvityksiin alueesta.

Vanhan Paukun alue on valtakunnallisesti arvokasta rakennettu kulttuuriympäristöä (RKY 2009). Alueen merkittävyys on otettava huomioon kaikissa toimenpiteissä, joita alueella tehdään.” (liite 14)

4) Ruokala-rakennuksen purkamishankkeen vaiheet

Vuosi 2000

Purkamispäätös ja toimenpidekielto

Saatuaan tietää, että kaupunginhallitus on päättänyt esittää valtuustolle Ruokalan purkamista Nurkkakivi ry pyysi 26.6.2000 Länsi-Suomen ympäristökeskusta asettamaan Ruokalan toimenpidekieltoon, minkä ympäristökeskus tekikin 28.6. Toimenpidekiellon pyytäminen merkitsee automaattisesti myös suojeluesityksen tekemistä.

Lapuan kaupunginvaltuusto päätti 22.8.2000 (§ 8), että "rakennus nro 3, ruokala-rakennus puretaan sen jälkeen kun purkamislupa on saatu. Teknisen keskuksen tehtäväksi annetaan hakea purkamislupa".

16.11.2000 Nurkkakivi esitti muistutuksessaan yleiskaavatoimikunnalle, että Ruokala sisällytetään P/S-suojelumerkinnällä varustettuun alueeseen. Yhdistys perusteli ehdotustaan seuraavasti: "Kohteet ovat täysin verrattavissa muihin osayleiskaavaehdotuksen vastaavilla suojelumerkinnöillä varustettuihin alueisiin. Eri-ikäiset rakennukset ilmentävät ja pitävät yllä kaupungin omaleimaisuutta, identiteettiä ja historiallisia juuria, jotka kaikki ovat merkittäviä seikkoja kaupungin vetovoimaisuuden ja sen asukkaiden viihtyvyyden kannalta." Yleiskaavatoimikunta päätti 31.8.2001, että merkinnän muuttamiseen ei ole aihetta.

Vuosi 2001

Museoviraston lausunto

Museovirasto antoi 9.3.2001 Länsi-Suomen ympäristökeskukselle lausunnon, jossa se voimakkaasti puoltaa Ruokala-rakennuksen säilyttämistä Paukun alueen kokonaisuuteen olennaisesti kuuluvana osana. (liite 4)

Vuosi 2002

Ympäristökeskuksen päätös

Länsi-Suomen ympäristökeskus päätti 18.6.2002 olla suojelematta Paukun Ruokalaa rakennussuojelulain perusteella. Ympäristökeskus katsoi, että Ruokalan säilyminen voidaan riittävästi turvata maankäyttö- ja rakennuslain nojalla asemakaavalla.

Vuosi 2002

Valitus ympäristöministeriöön

Yhdistys valitti ympäristökeskuksen päätöksestä ympäristöministeriöön 16.7.2002.

Vuosi 2003

Ympäristöministeriö hylkäsi valituksen

Ympäristöministeriö hylkäsi valituksen 19.12.2003. Päätöksessään ministeriö toteaa mm., että "Opetusministeriö yhtyy lausunnossaan 16.12.2003 Museo-

viraston lausunnossa 9.3.2001 esitettyihin perusteluihin ja asetettuihin suojelutavoitteisiin. Ministeriö katsoo, että ruokala-asuinrakennuksen suojeleminen jättäminen rakennussuojelulainilla voi johtaa sen purkamiseen ja siten vähentää Lapuan patruunatehtaan alueen arvoa kokonaisuutena." Ministeriö toteaa myös, että "asiassa saadun selvityksen perusteella - - patruunatehtaan asuin- ja ruokalarakennusta on pidettävä kulttuurihistoriallisen merkityksensä vuoksi sellaisena kansallisen kulttuuriperinnön säilyttämiseksi suojeltavana kohteena, jota rakennussuojelulain 1 ja 2 §:ssä tarkoitetaan." — Yhdistys ei valittanut päätöksestä KHO:een.

Vuosi 2004

Tekninen keskus haki lupaa Ruokalan purkamiseen

Lapuan kaupungin rakennustarkastaja ilmoitti 14.9.2004 Lapuan Sanomissa, että Lapuan kaupungin tekninen keskus on hakenut lupaa Ruokalan purkamiseen.

Vuosi 2004

Nurkkakivi teki kaavoituskehotusesityksen

Yhdistys pyysi 29.9.2004 ympäristöministeriötä antamaan Lapuan kaupungille Paukun aluetta koskevan kaavoituskehotuksen.

Vuosi 2005

Rakennustarkastaja antoi purkamisluvan

Lapuan kaupungin rakennustarkastaja myönsi 3.2.2005 kaupungin tekniselle keskukselle luvan Ruokalan purkamiseen.

Vuosi 2005

Nurkkakivi teki oikaisuvaatimuksen

Nurkkakivi vaati 12.2.2005 tekemässään oikaisuvaatimuksessa purkamisluvan ottamista ympäristölautakunnan käsiteltäväksi. Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo teki purkamisluvasta oikaisuvaatimuksen 17.2.2005.

Vuosi 2005

Ympäristölautakunta hylkäsi oikaisuvaatimuksen

Lapuan kaupungin ympäristölautakunta hylkäsi Nurkkakiven oikaisuvaatimuksen 13.4.2005 ja totesi, että oikaisuvaatimus ei anna aiheutta rakennustarkastajan päätöksen muuttamiseen. Maakuntamuseon oikaisuvaatimusta lautakunta ei ottanut tutkittavaksi, koska se katsoi, että museolla ei ole asiassa valitusoikeutta.

Vuosi 2005

Nurkkakivi valitti purkamisluvasta

Nurkkakivi valitti 24.4.2005 purkamisluvasta Vaasan hallinto-oikeuteen. Valituksen teki myös Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo.

Vuosi 2005

Ympäristöministeriö antoi kaavoituskehotuksen

23.6.2005 annettu ympäristöministeriön ratkaisu kuuluu päätöksen osalta seuraavasti:

”Ympäristöministeriö määrää Lapuan kaupungin muuttamaan asemakaavaa liitekartassa osoitetulla alueella siten, että kaavamuutoksella varmistetaan riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin perustuen maakuntakaavan toteutuminen ja maankäyttö- ja rakennuslain 54 §:n mukaisten asemakaavan sisältövaatimusten täytyminen.

Asemakaavan muutoksen hyväksymistä koskeva päätös on tehtävä 15.6.2007 mennessä.

Määräyksen tarkoittamalla alueella on voimassa rakennuskielto sekä maankäyttö- ja rakennuslain 128 §:ssä tarkoitettu toimenpiderajoitus.”

Perusteluosassa ministeriö toteaa mm.: ”Alueella olevat kulttuurihistorialliset arvot on todettu selkeästi voimassaolevassa asemakaavassa. Asemakaava ei ole kuitenkaan ajan tasalla, koska se ei turvaa sen paremmin siinä itsessään todettujen arvojen säilymistä kuin maakuntakaavassa annetun suunnittelumääräyksen toteutumista eli se ei varmista näiden arvojen säilymistä.”

Vuosi 2005

Kaupunkin vaati kaavoituskehotuksen kumoamista

Lapuan kaupunki valitti 26.7.2005 KHO:een ja vaati kaavoituskehotuksen kumoamista.

Vuosi 2006

Vaasan hallinto-oikeus kumosi Ruokalan purkamisluvan

Vaasan hallinto-oikeus hyväksyi 24.1.2006 Nurkkakiven ja Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseon valitukset, kumosi Lapuan ympäristölautakunnan ja rakennustarkastajan päätökset ja hylkäsi purkamislupahakemuksen.

Vuosi 2006

Kaupunki valitti KHO:een

Lapuan kaupunki valitti 20.2.2006 KHO:een Vaasan hallinto-oikeuden päätöksestä, jolla Ruokalan purkamislupa kumottiin.

Vuosi 2006

KHO:n vuosikirjapäätös

KHO hylkäsi 19.12.2006 antamallaan vuosikirjapäätöksellä Lapuan kaupungin valituksen, jolla vaadittiin kaavoituskehotuksen kumoamista. Ympäristöministeriön päätöksessä asetettua määräaikaa kaavoituskehotuksen noudattamiseen KHO pidensi siten, että asemakaavanmuutos on hyväksyttävä 31.12.2007 mennessä.

Vuosi 2006

KHO:n toinen vuosikirjapäätös

KHO hylkäsi 19.12.2006 antamallaan vuosikirjapäätöksellä Lapuan kaupungin valituksen, jolla vaadittiin KHO:tta kumoamaan Vaasan hallinto-oikeuden päätös, jolla Ruokalan purkamislupa kumottiin. Purkamislupa siis pysyi kumottuna.

Vuosi 2007

Ympäristöministeriö jatkoi määräaika

Lapuan kaupungin pyynnöstä ympäristöministeriö jatkoi 20.12.2007 Paukun alueen asemakaavoitukselle annettua määräaika 31.12.2008 saakka.

Vuosi 2009

Ruokala suojeltiin asemakaavalla 22.6.2009

Lapuan kaupunginvaltuusto hyväksyi 22.6.2009 Vanhan Paukun alueen asemakaavanmuutoksen. Ruokala on alueen rakennuksista ainoa, jolla on asemakaavassa korkein suojelumerkintä sr-1. Suojeluluokan 1 rakennuksia ei saa purkaa eikä vähäisiä sisätilojen muutoksia lukuunottamatta muuttaa. — Päivälleen yhdeksän vuotta aikaisemmin Lapuan Sanomat julkaisi uutisen kaupunginhallituksen päätöksestä, jolla valtuustolle esitettiin Ruokalan purkamista.

Asemakaavaselostuksessa Ruokala kuvataan seuraavasti:

"Tehdasalueen ruokalana palvelut kaksikerroksinen puurakenteinen kanttiini- ja ruokalarakennus sijaitsee alueen portinvartijana kaupungin keskustasta päin saavuttaessa. Rakennuksen on suunnitellut monien muiden alueen rakennusten tapaan Onni Tarjanne vuonna 1923. Tyyliään Ruokala edustaa 20-luvun klassismia tyypillisimmillään.

Rakennus on ollut pitkään tyhjillään ja päässyt ylläpidon ja valvonnan puutteessa huonoon kuntoon. Sen julkisivujen ilme on kuitenkin hyvin säilynyt, sisätiloien järjestelyt pintamateriaaleja kohdannutta ilkeältä lukuunottamatta lähes alkuperäisessä asussaan ja alustavan arvion mukaan rakennus kaikkineen korjauskelpoinen. Arvoisekseen kunnostettuna rakennus soveltuu hyvin esim. kulttuurikeskuksen kokonaisuuteen liittyviksi myymälä-, toimisto-, kokoontumis- ja miksei osin harrastetiloiksi.

Rakennuksen kaupunkikuvallinen merkitys on huomattava sen liittäessä Paukun alueen kaupungin pienimittakaavaisempaan puutalomiljööseen."

Vuosi 2010

Peruskorjaaminen 'kansainväliseksi kylätaloksi'
jäi odottamaan parempia aikoja

Museotoimenjohtaja Esa Honkimäen valmisteleva esitys Ruokalan kunnostamisesta kansainväliseksi kohtauspaikaksi oli käsitellyssä kaupunginhallituksen kokouksessa 3.5.2010. Esityksen mukaan peruskorjauksella pyrittäisiin

"1. muodostamaan rakennuksesta maahanmuuttajien ja kantaväestön kohtauspaikka "kansainvälisen kylätalon" hengessä

2. tuomaan kansainvälisen taiteilijaresidenssin avulla yhteisöön uusia näkökulmia ja käyttämään taidetta vuoropuhelun aikaan saamiseksi kulttuuritaustaltaan erilaisten ihmisten kesken

3. parantamaan olosuhteita lasten ja nuorten kuvataidekasvatuksessa

4. toteuttamaan kaavan mukaiset rakennuksen rakennustaiteellista arvoa ylläpitävät toimenpiteet."

Kaupunginhallitus kaipasi lisäselvityksiä kustannuksista. Saatuaan 858 950 euron kustannusarvion kaupunginhallitus jätti 28.6.2010 hankkeen pöydälle odottamaan parempia aikoja.

Vuosi 2015

Lapuan kaupunki haki ELY-keskukselta poikkeamislupaa asemakaavamääräyksestä

Kaupunki haki poikkeamislupaa suojelumääräyksestä voidakseen purkaa Ruokalan. Nurkkakivi ry toteaa 14.9.2015 tekemässään muistutuksessa mm.:

"Yhdistys pitää hakemuksen liitteinä olevien tutkimusten ja arvioiden tarkastelutapaa aivan liian rajuna. Lähtökohtana ei ole ollut suojellun rakennuksen vanhoja rakenteita ja materiaaleja säilyttävä varovainen korjaaminen, vaan siekailematon jälleenrakentaminen uuden veroiseksi, ja tehdyt johtopäätökset noudattavat samaa linjaa."

Vuosi 2016

ELY-keskus ei myöntänyt poikkeamislupaa

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus toteaa 4.3.2016 antamassaan päätöksessä, että kyse on valtakunnallisesti arvokkaan rakennetun ympäristön alueella sijaitsevasta kulttuurihistoriallisesti arvokkaasta rakennuksesta, jonka suojeluarvojen selvittäminen ja mahdolliset toimenpiteet joko rakennuksen säilyttämiseksi tai purkamiseksi on hoidettava kaavoitusmenettelyn kautta.

Vuosi 2016

Lapuan kaupunki valitti ELY-keskuksen päätöksestä Vaasan hallinto-oikeuteen 31.3.2016.

Vuodet 2017 ja 2018

Hallinto-oikeus hylkäsi valituksen 28.12.2017 ja Lapuan kaupunginhallitus päätti 8.1.2018, että se ei valita Korkeinpaan hallinto-oikeuteen.

Vuodet 2019 ja 2020: asemakaavanmuutos vireille

Helmikuussa 2019 kaupunki pani vireille asemakaavanmuutoksen, jonka yhteydessä "selvitetään mahdollisuus purkaa alueella sijaitsevan entisen ruokalarakennuksen suojelu, koska rakennus on ajautunut korjauskelvottomaan kuntoon". Yhdistys esitti asiasta mielipiteen. Lokakuussa 2020 asemakaavanmuutos eteni luonnosvaiheeseen. Ruokalan suojelu esitetään peruutettavaksi. Nurkkakivi antoi luonnoksesta pyydetyn lausunnon 9.11.2020.

Vuosi 2023

Asemakaavanmuutoksen ehdotusvaihe

Asemakaavanmuutoksen ehdotusvaiheen asiakirjat pantiin julki marraskuussa. Ruokalan paikalle kaavakartassa on sijoitettu paikoitusalue. Nurkkakivi esitti ehdotuksesta torjuvan mielipiteen 22.11.2023.

Vuosi 2024

Valtuusto hyväksyi asemakaavanmuutoksen

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 18.3.2024 asemakaavan muutoksen, jossa Ruokalan suojelumerkintä on poistettu ja rakennuksen paikalle on sijoitettu paikoitusalue.

Yhteenveto

Tässä valituksessa esitettyihin valitusperusteisiin ja valituksen perusteluun vedoten Nurkkakivi ry pyytää Vaasan hallinto-oikeutta kumoamaan valituksenalaisen Lapuan kaupunginvaltuuston päätöksen.

Ruokala-rakennuksen suojeluarvo ei ole hävinnyt. Suojeluarvo ei häviä siinäkään tapauksessa, että vaurioituneet rakenneosat korvataan rakennuksen kunnostuksen yhteydessä uusilla. Ruokalan suojelumerkinnän poistamiselle ei ole oikeudellista parustetta eikä pakottavaa syytä.

Lapuaalla 7. huhtikuuta 2024

NURKKAKIVI R.Y.

Puheenjohtaja

Helena Teräväinen
tekniikan tohtori, arkkitehti, SAFA

LIITTEET

- Liite 1: Lapuan kaupunginvaltuuston pöytäkirja 18.3.2024
- Liite 2: Asemakaavanmuutoksen kartta
- Liite 3: Asemakaavanmuutoksen selostus
- Liite 4: Museoviraston lausunto 2001
- Liite 5: RKY kaavoituksessa 2020
- Liite 6: Ympäristöministeriön ohje 2015
- Liite 7: Voimassaolevan kaavan selostus 2009
- Liite 8: Neuvottelumuistio 2020
- Liite 9: Vastuumuseon lausunto 2019
- Liite 10: Vastuumuseon lausunto 2020
- Liite 11: Vastuumuseon lausunto 2023
- Liite 12: Liikennejärjestelysuunnitelma 2023
- Liite 13: E-P liiton lausunto 2023
- Liite 14: ELY-keskuksen lausunto 2023
- Liite 15: kaksi nimikirjanotetta 2015

